

an ook een meenen, dat opgave van is.

g. dan orgel orgel kennen spast worden t Schweitzer 16 verscheen en Fransche t vooral die an het orgel met de ver- or den licht- r de geluids- ischaafde ge- tegen dezen ovengenoemd chillende gepassing vond, van het orgel

llende plaats van groote n kennis ma- len Bachken- en, over zijn t te lezen in organist kan di achter het

aal genot op terende orgel zeiters orgel- en uitvoerige rken, bevatte , namelijk de , het Andante en de fuga ten van Bach ranc. Reeds eerscht toont , maar tevens is, die nauw- hij speelt en wat hij speelt e brengen tot , deze kunste- n hooren wat , geen enkele a eigen kinde oo nauw mo- oelen wat de rk. En in dit s Schweitzer loor zijn regi- delijk te laten

klonken tegen elen in de E a om te trach- na in het bi- t andere. Ook ke vertolkung- zen man zijn , zoo te mogen t zijn geweldig ie door Gods elaten hebben.

D. STROO.

en klein land stammen, op wenling naast oo nauwe aan- stamverschillen

d families zijn of Frankisch

el zijn van min

g toch nog niet ike verschillen haansbouw en van Noord en

het bezoeken ar ziekeherders ons land saam hun ervaringen

id-Hollandsche van de Veluwe verhalen, die stor ongelooft

pl verschil tus die Nederland het oog springt, n leeraar met

Nu is het al zoo dikwijls aangetoond, dat niemand in zijn bediening, zonder schade voor zijn werk, dat verschil kan verwaarlozen, ook is die waarheid zoo evident, dat ik mij ontslagen mag rekenen van den plicht om dat nogmaals duidelijk te maken.

Wat ik wilde doen is, in enkele artikelen trachten aan te wijzen het bijzondere in het Friesche karakter en aan te geven welke eischen dat bij zondere meebrengt voor de ambtelijke bediening in een Friesche gemeente.

Als ik het wel heb is één der meest in het oog springende eigenaardigheden van het Friesche ras, „de verstandelijkheid“; daarmee bedoel ik in de eerste plaats, dat de Friezen over het algemeen een goed verstand hebben en dat ze er ook van houden om in een leven van studie dat verstand te gebruiken en bij ontwikkeling te brengen.

Daar zijn veel Friezen, die, zooals het in het Friesch heet, „goed leere kinne en dy 't ek grasech leere wolle“.

Vooral de wis- en natuurkundige vakken hebben de eeuwen door de Friezen bekoort.

De Friesche geschiedenis weet tal van namen te noemen van mannen (en onder hen veel zelfmadamen), die op dit terrein hebben uitgeblonken.

Ik noem er maar enkele.

In de eerste helft van de achttiende eeuw woonde er te Jersumburen, een gehucht onder Achlum, een boer, Klaas Gerrits Wiersma, die zich bezighield met de beoefening van de natuurkunde. Wat er van hem verfeld wordt is een merkwaardig voorbeeld van „legendevorming“.

Doordat hij op de hoogte was van allerlei krachten, die God in de natuur heeft gelegd, wist hij dingen te doen, die op zijn omgeving den indruk maakten van duivelskunsten.

Hij werd in de wandeling dan ook genoemd: „Klaas kinst“.

De zonderlingste dingen worden van hem verteld.

Een enkel staaltje geef ik hier.

Een keer liep Klaas langs den trekweg van Frineker naar Leeuwarden.

Er woel een stevige koolte; een schip, dat langs de trekvaart in dezelfde richting ging als Klaas haalde hem in. Klaas vroeg of hij mee mocht varen. De schipper weigerde; hij vond het te lastig om aan te leggen en den wandelaar in te nemen. Klaas beantwoordde de weigering met een: „Nou, syl dan mar“, waarop hij doorstapte naar Leeuwarden.

En de schipper zeilde, en de wind blies de zeilen bol en het water spatte hoog tegen den boeg, maar vorderen deed het schip niet, totdat Klaas op de terugreis, 's middags, het schip passeerde en tegen den schipper zelf: „Syl nou mar fierder, mar wës letter hwat frijonliker“.

Op een anderen keer bracht Klaas varkens ter markt in Leeuwarden.

Hij verkocht de beestjes aan menschen uit de woudstreek. Deze drevon de krulstaarten huis toe; alles ging goed tot ze kwamen aan een plek waar de weg onder water stond.

Zoodra de varkens in het water kwamen verandenden ze in schoven stroo.

Verbluft en verontwaardigd keerden de drijvers naar Leeuwarden terug om te probeeren den verkoper op te sporen en schadevergoeding van hem te halen.

Spoedig vonden ze hem; op een stoepbank lag hij te slapen. Zij trachtten hem wakker te schudden, te roepen, maar tevergeefs; Klaas sliep door. Eindelijk pakt een van hen hem bij zijn been om hem desnoods van de bank te trekken, maar tot aller ontsteltenis trekt hij het been van de romp; hang voor de gevolgen, die dat zou kunnen hebben, gingen ze er haastig van door, Klaas aan zijn lot en aan den slaap overlatende.

Op zichzelf bezien, zijn deze en dergelijke verhalen dwaasheden maar op hun manier vertellen ze toch, hoe daar een eenvoudige boer zoo doorgedrongen was in de mysteriën van de natuur, dat hij den indruk maken kon van een duivelskunstenaar te zijn.

Op vasteren grond staan wij bij menschen als de gebroeders Pieter, Albert, Arjen Roelofs van Hjum, een dorpje niet ver van Leeuwarden.

Zij leefden om ende bij 1800.

De meest bekende van hen is Arjen Roelofs, die evenals de beide broers, boer bleef, maar toch een telescoop wist te ontwerpen en met behulp van een paar familieleden (eveneens boeren-werk-tuigkundigen) wist in elkaar te zetten, die een plaats kreeg aan het observatorium te Leiden.

Van dezen Arjen gaat onder het volk ook het verhaal, dat hij een telescoop gemaakt heeft voor Koning Willem I.

Zelf bracht hij het instrument naar den Haag en liet den koning het gebruik er van zien.

Na de demonstratie wilde één van de prinsen er ook graag eens door kijken. Maar hoe hij tuurde, hij zag niets. Toen hij daarover zijn verwondering te kennen gaf, zei Arjen: „Dat wol ik wol leauwe, heit! jimme heit hâldt de hêd er foar“.

Veel bekender dan de twee genoemden zijn Eize Eizinga, de maker van het beroemde Franeker

Planetarium en Olie Sikkies Bangma, een onnoozel uitzijnde boerenjongen, die het in korten tijd bracht tot directeur van het Stuurmans-collegie te Amsterdam en examiner van 's Rijks stuurlieden.

Van een anderen Wiskundigen Fries, die in Vondels tijd in Amsterdam verkeerde, Sybrand Harmen Kardinale, maakte onze dichtervorst het volgende rijmpje:

De Vriesche Euclides hangt alleen
Van cyferletters hecht aan een.
Bewaert toch Sybrand met u allen
Bewaert dien rekenschat getrouw,
Viel Kardinale van 't plat „hij zou
Aan cyferletters stukken vallen.“

Vooral in de 17e eeuw was het een zeer gewoon verschijnsel, dat boeren en burgers zich bezighielden met wis- en sterrenkunde. Dat kan blijken uit het groot getal almanakken, dat in dien tijd in Friesland verscheen, en die waarschijnlijk alle werden saamgesteld, door „liefhobbers“ in de wetenschap der sterrenkunde.

Zoo als toen is het nu niet meer. Allicht worden de menschen nu door te veel dingen in beslag genomen, waardoor hun energie versnipperd wordt. Maar ook nu nog zijn er bewijzen genoeg van de „verstandelijkheid“ van de Friezen. Daarvan de volgende maal.

ZENDING EN EVANGELISATIE.

Samenwerking.

Van verschillende zijden wordt in den laatste tijd weer aangedrongen op samenwerking tusschen de vele Kerkeraaden en commissies, die aan Gereformeerde Evangelisatie doen.

Onlangs werd door een commissie ergens in Zuid-Holland daartoe een circulaire verzonden aan de desbetreffende corporaties. Nu weer heeft de Centrale Commissie voor Evangelisatie te Delft een dergelijke circulaire verzonden aan alle Kerkeraaden.

Ze „wil na rijp beraad gaarne het initiatief nemen tot het bijeenroepen van een vergadering, waar getracht zal worden een Verband tusschen Evangelisatie-Commissies op te richten — indien uit ingekomen sympathie-betuigingen van te voren blijkt, dat de behoefte aan zulk een Verband algemeen gevoeld wordt“.

Over het algemeen juich ik alle pogingen tot samenwerken toe. Het komt me voor, dat wij Gereformeerden in dit stuk nog zeer veel ten achteren zijn. Op vele plaatsen wordt in den laatste tijd gearheid heijg door Kerkeraad of Commissie, al of niet tot dien Kerkeraad in verband staande. Maar op de meeste plaatsen staat men tot geen enkele andere Commissie in eenige relatie. Men arbeidt alleen, naar het inzicht, dat de leden van die Commissie hebben, en draagt in den regel ook al de schaden, aan dat alleen staan verbonden. Vandaar, dat elke poging om tot eenig onderling verband te komen, moet worden toegejuicht.

Toch geloof ik niet, dat men op de wijze, die onlangs werd beproefd en die nu weer door Delft wordt in het uitzicht gesteld, tot blijvend resultaat komen zal. Niet, dat een vergadering als Delft zich voorstelt, vruchteloos zal moeten zijn. Integendeel, ik geloof, dat het goed zal wezen en goed zal doen, dat de werkers elkaar eens ontmoeten en op verschillende dingen worden gewezen. Laat daarom de Delftsche uitnoodiging overal weerklank vinden.

Maar daarin is niet in hoofdzaak de behoefte gelegen van dezen tijd. Onlangs nog heeft Prof. Grosheide in „De Heraut“ er op gewezen, dat we aan het uitstippelen van de groote lijnen op dit oogenblik weinig behoefte hebben. Aan wat de beide gehouden groote congressen ons als erfenis hebben nagelaten, hebben we op dit oogenblik tamelijk wel voldoende om te weten, hoe men als Gereformeerde den arbeid moet aanvaatten.

Er is geen reden, dat er dus nog eens weer althans in den eersten tijd een groot congres zal worden gehouden als een soort vervolg op de beide gehouden. En toch zou, als er één groote Nederlandsche organisatie kwam, haar betekenis vooral hierin gelegen zijn. Daarom komt het me voor, dat op dit oogenblik aan zulk een groote organisatie weinig behoefte is. Zulk een organisatie zou groote dingen moeten doen en bespreken allerlei principiële vraagstukken. Anders zou het houden van haar vergaderingen niet de moeite waard zijn. Een nationale organisatie kan niet voor kleinnigheden samenkomen. Reeds daarom geloof ik, dat het scheppen op dit oogenblik van één groote nationale Gereformeerde organisatie niet slagen zou, en dat het blijken zou, dat het niet dat is, waaraan we op dit oogenblik behoefte hebben.

Er is heden wel behoefte aan organisatie. Maar in kleiner kring. Want de behoefte aan samenwerking, die zich thans openbaart, betreft niet zoozeer de belichting van de principiële vraagstukken, als wel de vraag, hoe we praktisch het werk zullen aanpakken.

Zoo nu en dan merk ik, dat er menschen onder ons zijn, die niet recht weten, hoe het moet. En met een enkele wenk zijn ze geholpen en ziet men den arbeid opleven. Schriftelijk wordt wel eens advies gevraagd in een moeilijk geval. Op een kleine vergadering wordt soms een punt ter

sprake gebracht, waarmee een Commissie „zit“, om het modewoord van den problemen-tijd eens te gebruiken.

Voor deze dingen onder anderen is organisatie noodig. Die vindt men niet of zeer in het algemeen: in de verslagen der Evangelisatie-Congressen en de Acta van onze Synodes. Voor het praktische werk roept menigeen om voorlichting en hulp.

Ik weet wel, dat ook deze zaken op groote vergaderingen kunnen worden besproken. Maar toch zijn vergaderingen, die uitgaan van nationale organisaties, en die dus groot zijn, daarvoor minder geschikt. Daar hooren we referaten; die kunnen in stilheid worden aangehoord, gelijk zulks betaamt. Daarna komt het debat. Een broeder, die iets wil vragen, stelt misschien zijn vraag. Misschien, omdat er velen zijn, die op een groote vergadering hun mond houden, en met hun onbeantwoorde vragen weer naar huis gaan. Maar als die broeder een vraag toch stelt, wordt hij beantwoord. Misschien in het algemeen en kort, omdat de spreker er velen te beantwoorden heeft. Daarna nog weer het woord te vragen, is niet altijd doenlijk. Het geval, waarop de vrager doelde en waarover hij licht wilde hebben, kan niet voldoende worden afgehandeld. Dat is het bezwaar tegen groote vergaderingen; ze blijven te veel in algemeenheden hangen. Voor praktisch werk zijn ze niet steeds de meest aangewezen plaats. Dat kan beter op kleine vergadering gebeuren.

Daar kent men elkaar. Daar is de kring kleiner. Daar is de sfeer vertrouwelijker. Daar bepaalt zich de bespreking niet, zooals gemakkelijk op grootere vergaderingen geschiedt, tot algemeenheden, maar gaat men over en weer door een tweegesprek op de dingen in. En zoo bereikt men resultaat, dat een grootere vergadering niet licht kan bereiken.

Er is ook nog een andere reden, waarom het houden van kleinere vergaderingen gewenscht is boven grootere. Als men vergadert uit het geheele land, spreken daar broeders over een of ander onderwerp, die uit verschillende streken van het land komen. In die streken zijn de omstandigheden geheel verschillend. Er wordt b.v. gesproken over huisbezoek. Maar daarover kan iemand uit de groote stad niet zoo gemakkelijk spreken met iemand van het platteland. En iemand uit Drenthe niet met iemand uit Noord-Holland.

Wel, zoolang men in algemeenheden blijft hangen. Maar, daarover zijn we het immers nu eens, aan algemeenheden hebben we geen behoefte. Te zeggen, dat die menschen toch zoo groote behoefte hebben aan het Evangelie; dat ze persoonlijk moeten worden bereid en bezocht; dat we moeten trachten te kennen hun noden en hun bezwaren — oeh, dergelijke redeneeringen behoeven we nu, in 1928, niet meer tegen elkander te houden. Dat weten we nu zoo zachtjesaan wel.

En als we op de bijzonderheden ingaan en gaan vragen naar het hoe van dien arbeid, dan gaan de wegen uiteen ten deele. Dan blijkt, dat in de stad anders moet worden gearheid dan op het platteland. Dat Drenthe andere menschen heeft met andere houding tegenover het Evangelie dan Amsterdam en Zuid-Holland.

Dan is iemand uit Amsterdam of Den Haag niet de eerst aangewezen om de broeders uit Drenthe voor te lichten in hun moeilijkheden. En een broeder uit het Noorden gevoelt soms niet veel van de moeilijkheden, die een spreker of debater uit Amsterdam ontwikkelt.

Voor het algemeene principiële deel is samenwerking van alle Gereformeerden in het geheele land en daarbuiten misschien wenschelijk. De groote lijnen zijn dezelfde voor den geheelen arbeid en bij allen, die arbeiden. Daarvoor hebben we onze groote congressen en onze nationale organisatie.

Maar zoo spoedig we aan het praktische werk toekomen, treedt het speciale op den voorgrond. En dat is niet altijd in alle plaatsen en voor alle streken hetzelfde. Over den praktischen arbeid in Noord-Holland kunnen de broeders in die provincie het beste onderling overleggen. Drenten kunnen het beste samen spreken over de vraag, hoe in Drenthe de arbeid het best wordt geregeld en met welke wapenen het oude Drentsche heiden-dom wordt bestreden.

Om deze dubbele reden geloof ik, dat het een weinig een anderen kant uit moet dan de broeders in Delft zich hebben voorgesteld.

Vooreerst, omdat de groote lijnen voor het oogenblik met voldoende duidelijkheid zijn uitgestippeld. Wat we noodig hebben, is niet principiële voorlichting aangaande de groote beginselen, maar praktische bespreking over de details.

En, in de tweede plaats, omdat die praktische bespreking het beste geschieden kan niet in groote vergaderingen van het geheele land door menschen, die elkaar niet kennen en in elkaars gedachten niet zoo gemakkelijk kunnen komen.

Maar die komt het beste tot stand in kleine vergaderingen van menschen uit dezelfde streek met dezelfde bevolking en dezelfde noden. Kleine vergaderingen zijn voor praktisch werk meer aangewezen dan groote.

Dus: na en naast Delft is er nog méér noodig. Misschien is een en ander de overweging waard.

Hoe het dan moet, ook daarover heb ik me voorgenomen, iets te schrijven.

In een volgend artikel, omdat dit schrijven te lang zou worden.

C. B.

PERSCHOUW.

Verbetering van den kerkzang.

Hoe eenigszins spoedig tot verbetering te komen inzake het kerkzang, dat inderdaad droevig is en dat zijn droeven staat ook aan de buitenwereld laat demonstreeën in den tijd der radio-preekken? Het valt niet mee, maar de v. Dijk meent, blijkens het verleden week uit „Geref. Theol. Tijdschr.“ aangehaald artikel, dat de door „De Harp“ gewezen weg helpen kan tot betrachting van spoed.

Dit alles zou kunnen zonder dat Art. 69 D. K. O. behoefte veranderd te worden, of zonder dat men met dit artikel had te exerceeren gelijk de kerk van Amsterdam-Zuid in H. V. deed.

Zooals bekend was door het „Chr. Tijdschrift voor Radio“ zingen vele kerken in dat Verband het Nieuw-Testamentisch Kerklied.

Amsterdam-Z. deed dit nog niet. Maar thans heeft de kerkeraad een beslissing genomen. Hij is in meerderheid van oordeel, dat invoering van het N. Test. lied alleen geoorloofd is, wanneer Art. 69 van de K. O. gewijzigd wordt.

Tegen deze wijziging heeft de kerkeraad geen bezwaar. Er zijn zeker omstandigheden, die een dadelijke wijziging momenteel onmogelijk maken.

Toch meent de kerkeraad te kunnen en te mogen overgaan tot het in gebruik nemen van de bekende Proeve, omdat uitgesproken is dat Art. 69 gewijzigd moet worden en ook inderdaad zoo spoedig mogelijk gewijzigd zal worden.

In mijn jeugd waren er jongens — ze zijn er geloof ik nog — die als hun meester voorbijkwam, tegelijk de ket. afnamen en de tong uitstaken. Ik weet niet of de K. O. Art. 69 dit keer niet ook zoowat weidervariert.

Een eeuw geleden nam men het Bilderdijk nogal kwalijk dat hij met zijn eerste vrouw nog corresponderde, nadat hij den naam van Mevrouw K. W. reeds op het schutblad van zijn bijbel had gezet.

Hoe dit ook zij, dit is zeker, dat ik niet graag de logica van Amsterdam-Zuid H. V. zag toegepast op ons „Spoorboekje“.

Wat het dan een pêle-mêle zou worden bij de Nederlandse Spoorwegen, een paar weken voor elke nieuwe dienstregeling!

En dan is daar nog altijd de vermaning van de heeren Dr. de Moor en Goldschmeding: om in ieder geval terug te komen op het verkiezen van de oorspronkelijke wijzen: die voor toepassing van het systeem van „heele en halve“ noten ontworpen zijn, en dus reeds uit een oogpunt van muzikale eerlijkheid en ernst niet mógen worden verhaasteld tot melodieën, waarbij elke noot gelijken duur heeft. Als men — ook al weer langs radio-telefonische weg — buitenlandse kerkdiensten hoort — vlakbij kan men ook de Roomschen af en toe in beweging hooren komen — dan bemerkt men, dat een men-chenmassa zulken zang wel aan kan.

Nog eens: „angst voor moraal“.

De lezers herinneren zich, dat ik verleden week de Gorter citeerde, die in „De Stroom“ constateerde, dat verscheidene hedendaagsche auteurs door hun schrijftant — een precies verhaal, maar met angstvallige vermindering van een „toepassing“ — bewijs gaven van een zekeren „angst voor moraal“; men mocht hen eens voor dominees aanzien.

Deze week komt in hetzelfde blad een artikel (onder teekend: H. Cramer) verzekeren, dat men uit de manier van schrijven van zulke auteurs, als de Gorter op het oog had, nog niet concludeeren mag, zoo, als de Gorter het deed. We lezen:

Toen ik in mijn eerste gemeente kwam, vond ik daar een Zondagsschool, waarmee ik spoedig contact kreeg, zoo, dat ik zelfs aan een klasse mee vertelde. Wij verhaalden daar den saamgestroomden kleinen geschiednissen, die door brave juffrouwen uit jaargangen „Vrij en Vroom“ en andere waardevolle godsdienstige lectuur van ouden en nieuwen — vooral ouden — datum naarstig werden samengelezen. Zij handelden meest over onderdrukte jongetjes en zoete meisjes. Ook wel omgekeerd. Daarbij deed ik al spoedig de stevaste ervaring op, dat met eenige eeuwenoude vertelkunst, middelen het nog wel mogelijk was, de kinderen naar die verhalen te doen luisteren. „Kostte moeite, maar het ging. Maar niet zoodra hief ik het slot der historie aan, zoo in den tram van: „Vinden jullie dat nu niet heel leelijk van Marietje, om zoo maar te gaan spelen, voor ze haar breikous af had“, of: „Wat zal die Kees toen een heerlijken Kerstnacht gehad hebben, toen hij al zijn speelgoed aan dat arme jongetje had gegeven“, of de aandacht verdween als bij tooverslag. De enkelen, die er bij ongeluk nog naar luisterden, hebben nimmer eenige bewondering of instemming, maar altijd een verbaasde minachting getoond voor zulke vreemde misbakels van kinderen. Maar gewoonlijk luisterden ze heelemaal niet.

Nu zijn groote menschen met kinderen. Geen wonder, want ze komen er lijnrecht uit voort. Als de G. het niet geloof, moet hij het op de kansel maar eens probeeren, net zooals ik op die Zondagsschool. Hij heeft dan niet van Marietje en Kees te vertellen of uit „Vrij en Vroom“, maar kan zijn kous bepalen tot hun uit de korte kleeren gegroeide parallelen. Hij moet maar eens vertellen van „Gosia Berling“, of „Brand“ of „Paroival“ of „Ole Tuft“, of dergelijke heeren van onverlicht stichtelijken huize. Als het slot aangeheven wordt: „Vinden jullie nu niet...“ enz., dan komen plots al de ingehouden kushjes en versitterijtes los. Er breekt wat. En dat zijn dan nog allemaal menschen, saamgekomen met de bewuste bedoeling van moraal te hooren.... Zelfs daar gaat het niet.

Die psychologische ontdekking hebben de door De G. gewraakte „kringen van cultureelen“ nu klaarblijkelijk ook gedaan. En, verstandiger en soepeler dan veel andere kringen, trekken zij er hun profijt uit en regelen zich ernaar. Zou het niet zoo komen dat zij zoo schrijven? Die verklaring lijkt mij veel eenvoudiger en ongedwongener dan die van De G., dat zij lang zouden zijn voor dominees te worden gehouden. „Och kom, daaraan zal Ina B., toen ze haar Artis-impressie schreef, geen oogenblik gedacht hebben, noch een dier anderen. Waarom zouden zij daar bang voor zijn? Dominee is een keurig net beroep. Algemeen geacht en gerespecteerd. Heeft de G. dat nog nooit opgemerkt? op huisbezoek bij, zal hij, ook in van allen godsdienstigen volkomen onthloote gezinnen, bijna altijd met gepaste eerbied en aandacht zijn ontvangen, juist als dominee. Zoo zelfs, dat nu en dan de argwaan van camouflage zich opdringt. Neen, dat kan het niet zijn. Voor dominee gehouden te worden zal die „kring van cultureelen“ niets kunnen schelen.

„Dominee is een keurig net beroep“

Zeker, zeker; mits... de man de „toepassing“ maar niet dubbelzinnig maakt of krachtig aandringt in concrete vormen. En aangezien het daar nu juist op aankwam, geloof ik nog niet, dat de Gorter hierna van ongelijk overtuigd is.

Maar — hij zelf zal het woord nog wel nemen. De redactie, zegt, dat zij „zijn W.E.W. antwoord“ nog hoopt te geven.

„Zijn W.E.W.“

Eigenaardig, dat zulk een titulatuur ook hier nog voorkomt. Dat zij verdwijne!

Tegen de bioscoop in het jaar 1770.

Sedert eenige weken bestaat er in een academiestad een nieuw orgaan, dat den naam „gereformeed“ in discrediet kan brengen. Het heet: „De Proefsteen Zions“, noemt zich — waarschijnlijk zonder opdracht — „orgaan der Oud-Gereformeerde Gemeenten in Nederland“ en is geschreven in een taal, die met het Hollandsch dezer eeuw af en toe een woord gemeen heeft. De spelling behoort tot één eeuw. Auteur is iemand, dien men pas tot „dominee“ promoveerde.

In dit orgaan treft men een

Stichtelijke samenspraak

tusschen een Pastoor, een koopman, een hoer en een visscher; reizende in het jaar 1770 in een trek-schuit van Groningen naar Amsterdam.

Let op het jaartal 1770, en lees dan wat in deze samenspraak de „Visscher“ zegt op des Koopmans vraag:

K. Maar wat is er u dan nog meer tot een aan-stand, visscherman?

V. Nog zeer veel! Al dat dobbelen en spelen, dat habels-kermis houden, al die openbare plaatsen der ijdelheid, schouwburgen en bioscopen, alwaar den duivel op het hoogst zijn rol speelt om de zinnen des menschen te verblinden. Om nog te zwijgen van de z.g.n. christelijke plaatsen van vernakelijkheid, welke juist het gevaarlijkst nog zijn. Ik heb menschen ontmoet, die zichzelf en ook mij willen wijs maken, dat zij in zoo'n chr. bioscoop meer gesticht werden dan in de kerk onder een goede predicaatie, want door sommige b.v. „bijbeische stukken“, waren zij zoo nagekomen en ontroerd, dat zij haast van tranen niet konden bedwingen, helgeen haast in de kerk nooit gebeurde. Haar immers een bewijs dat er toch ook nog wat goeds in is!

O! ellendige Ezau's tranen, welke afkeer door den duivel uit de oogen worden geperst; tranen, op welke ik niet gaarne naar de eeuwigheid zoude gaan.

Ach! dat de oogen toch eens geopend mochten worden, van ons diepgezonden volk, want het snelt, onder welke mooie namen en leuzen dan ook, met rasse schreden naar den afgrond en maakt zich rijp voor haren ondergang.

Weer het bekende verschnijfel: men kan zijn eigen tijd in deze z.g. oud-gereformeerde kringen niet aan, en moet daarom altijd naar vervlogen eeuw terug, totdat men zelfs in maligheden vervalt als van een christelijke bioscoop — in 1770.

O ja, de trekschuit.

En de routine van het heen-zeggen.

En het gezeul met denkbeeldige vaderen.

Je rilt, als zoo'n blaasje door een denkend mensch op straat gevonden wordt, hijaldien deze eens mocht willen weten, wat „gereformeed“ is, en wat een „dominee“ zou willen vertellen.

Over Albert Schweitzer.

In deze weken treft men allereerst den naam van Albert Schweitzer. Elders in dit nummer wordt ook over hem geschreven. En in aansluiting daaraan geef ik uit de veelheid van lectuur over dezen allermerkwaardigsten man hier iets weer van wat dr F. v. Gheel Gildemeester over hem schrijft in de Hervormde „Haagsche Kerkbode“:

Het is mij zeer aangenaam, dit vierhonderdste „Gemeentebelang“ te wijden aan de komst onder ons van Albert Schweitzer, op Vrijdag den 27sten April en Dinsdag den 1en Mei.

Mijn trouwe vriendin, Mevrouw van der Klacht, die deze reeks van 400 „G.B.“ soms goedkeurend en soms afkeurend gevolgd heeft, (ja die mij eens in allen ernst gevraagd heeft, haar de proeven te laten corrigeren!) is een beetje warm geloopt over zekere knabbelkritiek die geknaagd heeft aan dat prachtige werk van Schweitzer. Ik heb haar tot bedaren moeten brengen. „Heb je het gehoord?“ vraagt ze mij; „heb je het gehoord? In zedingskringen heeft men weer wat aan te merken gehad op dien grooten man; en heeft als een soort van beschuldiging tegen hem ingebracht dat hij is die hij is, en niet gefatsoeneerd

naar orthodoxen suik. „Het heeft mij echt bedroefd“, zeide zij. (Mijn vriendin is een haagsche, en als zij zegt, dat zij „bedroefd“ is, dan heeft men haar echt nijdig gemaakt!) — dus ze is er boos over geweest; en ik kan het begrijpen, en op mijn beurt heb ik haar eens met plezier laten uitpakken. „Kijk“, zei ze, „zoo'n reuze-kerel, die daar de prachtigste positie en de prachtigste vooruitzichten opgeeft om de inwendige stem van den Heiland te volgen; die daar zijn leven offert aan de ongelukkige negerbevolking — die zal hier met wantrouwen bejegend worden en in een hoek gezet als niet-orthodox? Als de Heiland zelf wederkomt, dan zullen die Schriftgeleerden Hem ook wel niet „orthodox“ vinden! Maar gemeten aan het woord: „Gij zijt mijne vrienden, zoo gij doet wat Ik u gebied“, is prof. Schweitzer zeker een van Jezus' beste vrienden.“

Ik kon er niet veel tegen in brengen; en heb mijne rechtvaardige vriendin beloofd van hare „droefenis“ aanteekening te houden in deze notulen.

Wien het aangaat, kan er dan zijn voordeel mee doen. Alexander Schweitzer is thans zeker een der best bekende en toegejuichte protestantsche Europeanen; men heeft hem al een protestantsche Franciscus van Assisi genoemd, en zijn gaan naar Lambarene, onder den evenaar in W.-Afrika, een datum in onze kerk- en beschavingsgeschiedenis. De drie boeken, die over Schweitzer in onze taal zijn uitgekomen, zijn veel gelezen; vele van onze lezers kennen ze; anderen hebben over hem hooren vertellen.

Veel nieuws is er niet meer over hem mee te deelen.

Prof. Schweitzer heeft drie doctorsbullen. Hij is doctor in de filosofie; professor in de theologie, doctor in de medicijnen, en schrijver van een studie over Joh. S. Bach, die hem als dit bestand zeker een doctoraat in de muziek zou hebben bezorgd. Dit boek is in het Duitsch, in het Fransch en in het Engelsch uitgegeven.

Bovendien is Schweitzer een kundig orgelbouwer; — heeft hij goeden raad gegeven bij den ombouw van menig groot kerkorgel in den Elzas, en invloed gehad op de techniek van den orgelbouw in Duitschland en in Frankrijk.

Schweitzer is een zeer universeel man. Hij is in Januari 1875 (dat goede drievienjaar) geboren in Kaisersberg in den Elzas; toen de Elzas Duitsch was. Maar hij heeft ook in Frankrijk vele vrienden. Van de Elzasers wordt gezegd: „ze hebben wel een geboortegrond, maar geen vaderland“, nu zijn geboortegrond had hij hartelijk lief, maar dat kon hem nooit verleiden om op andere volken naar te zien of ook andere volken te haten. Ook interconfessioneel voelde Schweitzer. Zijn vroegste herinneringen zijn aan een dorpskerk, waar zijn grootvader predikant was, en dezelfde kerk voor den protestantschen en voor den roomschen eeredienst werd gebruikt. Ook bezochten daar, bij afwezigheid van een der beide voorgangers, de collega's elkanders kerk. (Kom daar nu eens om!)

Schweitzer is als theoloog een man van groote betekenis. Niemand minder dan onze professor P. D. Chantepie de la Saussaye in Leiden schreef naar Lambarene, om hem te vragen zijn opvolger te worden. En ook daarginds in het heete land heeft hij nog werken van wetenschappelijke waarde geschreven. Is dat ook verbaazend? Wanneer men zich voorstelt hoe zijn woning er uit zag: wat voor „studie-kamer“, wat voor hulpmiddelen die geleerde had, dan begrijpt men de bewondering en de verbazing die zijne vrienden vervult over dergelijke prestatie. Men heeft hem hier gevraagd, hoe hij dat toch had kunnen doen? en zijn antwoord luidde: „wel ich so früh hin“, „omdat ik zoo bij ben“. De blijdschap des Heeren, waarde lezer! de blijdschap des Heeren, die sterfte is!

Welnu deze professor in de theologie aan de hogeschool te Straatsburg is op ruim dertigjarigen leeftijd nog in de medicijnen gaan studeren, omdat hij zoo getroffen was door wat hij gelezen had aangaande het lijden der negers in Afrika en bepaald in het Afrika onder den evenaar. Melancholie, en allerlei andere huidaandoeningen, en vooral ook de slaapziekte beïnvloeden daar de bevolking, en Schweitzer had er maar geen vrede mee, dat hij daar niets tegen deed. De „gelijkenis“ (waarom is dit een gelijkenis en geen geschiedenis?) van den rijken mensch en den armen Lazarus werd nieuwe werkelijkheid voor hem. Wij zijn die rijke, wij met alle hulpmiddelen onzer wetenschap, en die arme volken daarginds, die zijn Lazarus; zij zitten voor onze poort, ook vol zweren. Moeten wij gedachteloos zijn als die rijke mensch die zich heelemaal niet in den nood van den ander indacht?

Deze overwegingen drongen professor Schweitzer om zijn professoraat, zijn orgelspel en zijn letterkundig werk te laten varen en als arts naar dat heete land aan de Lambarene te gaan. Omstreeks Paschen 1913 ging hij voor het eerst.

De kosten droeg hij in het eerst heel alleen. Hij gaf er aan wat hij verdiende met dat klassieke werk over Bach, en met zijn orgelconcerten. Later is hij krachtig gesteund uit Europa, na den oorlog natuurlijk minder. Voor een tweede keer is hij gegaan alleen. Mevrouw Schweitzer kon het klimaat niet verdragen. En nu wenscht hij binnenkort weer naar Lambarene te gaan; en verdient het vele geld, dat hier noodig is op nieuw met orgelconcerten en lezingen.

Er zijn zoo van die menschen, bij wie men na een poosje stil wordt.

Het gevaar van een enkel en alleen gemededeeld woordje.

Dr. H. H. Barger schrijft in het „Algemeen Weekblad voor Christendom en Cultuur“:

De godsdienstoefening is geen methodistische vergadering, geen opwekkings- of evangelisatie-samenkomst. En nu vrees ik, dat dit maar al te veel uit het oog verloren wordt. Men loopt gevaar van de prok een gemededeeld woordje te maken. De leek vindt dat doorgaans niet onaangenaam, maar weet hij dat wel wat hij begeert? Als het een leek mocht wagen,

die voor-
niet dat
leek zijn
ming kre-
als het
gewekt,
gaande d
wordt d
Zondags
niet ger-
op het p
die in b
niet, dat
maken.
predik-
eens gel-
over den
meer
zeggen
diker,
en dan
gens ov-
dienaar,
over lam-
Spaier
van dozen
overwegen

Het ond-
acht voor
uit „De G

De sci-
dat in k
gemeede
geschrift
voort o
hanten to
figuur, l
als men
bijbelver-
geest va
trekt de
menschen
waren ge-
het ve-
hietto de
maatscha-
vorm op
Veel nie-
Leekedic-
was er
nieuws
eens, da
hiet hij
vorm
is niet a
geschied-
De Jong
gloed, E
geschrift
anders.
veel als
sel van
wijze, w
worden.
di waar
boek is
mensch
tegen b
telkens
van ons
die wij
van de v
loepansit
lijke lev-
waar
werkstak-
te brong
ein tot
maatsch-
dier, alle
hiet tot
„Ecclesia
gatiève-
leering
De rond-
het werk.
„Ecclesia“
merkt ond-
Er is
schrale ve
voor één

Charivar
toescheiden

Wat zijn
Wie we-

Veel
Zonder
ook vaak

ken. Maar
vertwijfelin

Dr W.

Het ga-